

nifestam. hoc est habet gratiam habitu
 alem vel actualem. Sicut enim ihesus
 primum natus panis est inuolutus.
 sic primum spūaliter natus in nobis ha-
 bet quasi panis quodammodo inuolu-
 tus. Tunc enim deum in presepio cor-
 dis nostri habemus inuolutū. quando
 per fidē habitat in nobis. et nulla ad-
 huc incalescente deuorōe sentit. Cum
 autē homo bonis operibus et virtutibus
 diu exercitatus fuerit. interdū sentit
 in corde suo vel mentē ignem carita-
 tis quem alijs vicibus nequaquam sentit
 tunc dicit habitare in cordibus nostris nō
 solum per fidem inuolutus. sed per sen-
 sibilem grām quasi quodammodo tenu-
 datus. De hac duplici in hōie gratia
 occulta et manifesta dicit beatus bernardus. De-
 us et si iustis non desit ad meritū. ple-
 rumque tū abest ad solaciū. illud vtili-
 us iocundius. Dabit itaque et later-
 dū sensum cordis minime tangit. illa
 suauitas habita seruat. hęc bernardus. De-
 bet ergo quilibet religiosus se in statu
 gratie pseruare ab omni peccato mor-
 tali abstinendo. etiam a venialibus. put
 possibile est orinendo. vt gratiam non
 solum habitualement. vxp etiam actualement
 ab ipso dño tempore suo cōsequi valeat
 ad suam p̄solatōem. qz misericors de-
 us nequaquam deserit se timentes et in p̄-
 ceptis suis ambulantes. s; tempore et
 loco p̄solat eos. aut affectū deuorōnis
 aut grām p̄punctionis illis infundēdo.
 Qui vero per h̄mōi dona sic p̄solantur
 debent esse grati domino qz p̄ acceptis
 beneficijs suorū donorū reddere gratiarū
 actiones. vt ex hoc postmodū maiore
 gratiaz ab ipso percipi mereant. De
 hoc beatus bernardus. ita dicit Felix qui ad sin-
 gula dona gratie redit ad eum. in quo
 est plenitudo gratiarū. cui dum p̄ acce-
 ptis nos ingratos non exhibemus. lo-
 cum in nobis facimus gratie vt maior

rem adhuc percipi mereamur. **B**
 omnino enim sola ingratitude a p̄se-
 ctu p̄uersionis impedit. dum quodam-
 modo amissum reputat dator qd ingra-
 tus accepit. Cauet sibi de cetero ne tā-
 to plura p̄dat. quanto plura daret in-
 grato. hęc bernardus. Ecce quō ingratitude
 tollit gratiam ab hōie. Debemus ergo
 sp̄ gratias agere omnipotenti deo. p̄ be-
 neficijs nobis ab ipso p̄cessis. vt bene-
 ficia portiora gratiarū et spūalium dono-
 rum ab eo p̄sequi mereamur.

Filius.

Acepta in formā de dei gra-
 tia que per spūm sanctum menti-
 bus fidelium infundunt. nunc de cari-
 tate quā idem spū sanctus in cordi-
 bus religiosorū ac deuorū hōim ope-
 ras cupio edoceri.

Ca. VII. Pater

De charitate su-
 per qua petis informari. scire
 debes qz caritas put diffinit in. iij. lib.
 sententiarū. est dilectio qua diligit d̄s
 p̄pter se. et primum p̄pter deum in deo
 scdm vero augustinū. caritas est virtus q̄
 videre deum et eo p̄frui desiderat.
 Hęc autem nobilissima virtus carita-
 tis per donum sancti spūs infunditur
 cordibus fidelium vt possint deum dili-
 gere et amare. Testat hoc beatus augu-
 stinus in libro de verbis domini dicens. Mag-
 na est misericordia dei nostri. dedit ei
 dona hominibus. inter que dona spūs
 sanctus donum quippe dat equale sibi
 quia donum eius est spū sanctus. et
 nus deus tota trinitas pater et filius et
 spū sanctus. Quid prestiterit enim no-
 bis spū sanctus audi apostolum. Cari-
 tas dei diffusa est in cordibus nostris.
 Et ne putaret quisqz a se sibi esse qz di-
 ligat deum. continuo addidit. per spi-
 ritum sanctum qui datus est nobis **U**
 O. iij.

ergo ames deum habitet in te deus et amet se de te. i. ad amorem suum te moueat. accendat te. illuminet te. et excuset te. hxc augu. Unde spiritus sanctum ille habere dinoscitur. qui deum amat. Quod idem beatus augu. affirmat sic dicens. Restat ut intelligamus spiritum sanctum habere illum. qui diligit et habendo mereri ut plus habeat. et plus habendo diligit. hxc augu. **D**e notandum quod amor dilectio et caritas in sacra scriptura frequenter per eodem accipiunt. ut dicit dyonysius in libro de diuinis nominibus ubi sic ait. Communiter et uniformiter utendum est in diuinis nomine amoris et nomine dilectionis siue etiam caritatis. Sed confiderandum quod affectus siue amor anime si rectus est dicitur caritas. si prauus dicitur cupiditas. Unde dicit beatus augustinus. Spes anime amor est. qui si prauus est dicitur cupiditas vel libido si rectus est dicitur caritas. hxc augu. Amore namque mouetur anima quasi ad locum quo tendit id est ad delectationem bonam vel malam quo se peruenisse letatur. sed quanto magis cupiditas de corde hominis eliminatur. tanto maior caritas acquiritur. De istis motibus anime sic dicit beatus augustinus. Caritatem motum anime esse ad fruendum deo propter ipsum et se atque proximo propter deum. Cupiditatem autem motum anime ad fruendum se et proximo et quolibet corpore non propter deum. quanto autem magis regnum cupiditatis destruitur tanto magis regnum caritatis eleuatur. nam caritatis venenum est species adipiscendorum et retinendorum temporalium. nutrimentum eius est diminutio cupiditatis perfecta nulla cupiditas. Quisquis ergo eam nutrire vult instet minuendis cupiditatibus. perfecta enim caritas nec cupiditatem seculi nec tumorem habet per quas duas ianuas intrat inimicus

et regnat. sed prouidetur timore dei et amore pellendus est. hxc aug. **E**t de hac caritate et cupiditate et quod rebus terrenis utendum est vel sit ad necessitatem et non fruendum. idem beatus augustinus sic probat dicens. Amor turpis cupiditas dicitur. quo animus seipso inferiora insectatur. Amor bonus caritas vel dilectio dicitur. quicquid amaueris aut hoc est quod tu aut inferioris est te. aut superioris est te. Si inferioris est te quod amas. ad preueniendum amam. ad tractandum amam. utendum amam. non ad diligendum amam. Verbi gratia Aurum amas noli te alligare auro. deus posuit sub te aurum. Amor ergo iste est preueniendus ad usum. assumenda sunt ista. non eis vinculo amoris quasi glutino est adhaerendum. hxc aug. Et notandum quod quilibet peccator longe est a deo. ut dicit beatus augustinus. super preceptis non sed dissimilitudine quod est dissimilitudine mala vita. malis moribus. si enim bonis moribus appropinquat deo malis moribus recedit a deo. Unus ergo idemque homo corpore stans vno loco et amando deum accedit ad deum et amando iniquitatem recedit a deo. nusquam pedes mouet et tamen potest accedere et recedere. pedes enim nihil in hoc trahere affectus nisi sunt. per quosque habuerit ira accedit et recedit a deo. sed cum omnium bonorum radix sit caritas. et omnium malorum cupiditas nocet est. ut vna destruitur siue extirpetur et alia plantentur. quod nisi vna mul ambe esse non possunt. quod nisi vna radicitus euulsa fuerit. alia plantari non potest. sine causa aliquis conatur incidere si radicem non prendat euellere. hxc augustinus. Unde dicit crisostomus. Ille odit et abhorret celestia. cuius dilectio spargitur ad mundana. Et namque qui dilectione carnali est uenerit omnem quod salutis sue fuerit grane et insipidum apparebit. hxc crisostomus. Opus ergo illi mundi amorem ponat quod dei amore impleri desiderat. **Am**

Liber III. Dist. II. Ca. VII.

aug. Si habitat in te amor mundi non est quo intrat amor dei. vas es sed plenum est quod habes quod recipias quod non habes. funde amorem seculi ut implearis amore dei. nam amor dei et mundi pariter in uno corpore habitare non possunt. Cepisti deum diligere. incipit in te deus habitare. Quantum in te crescit amor dei. tantum crescit ipsa pulchritudo caritatis que anime pulchritudo est. Quisquis etiam pretendit habere se dei caritatem sine dei adiutorio. quid aliud contendit nisi habere deum posse sine deo. hinc aug. Neceesse ergo est ait hugo de sancto victore ut homo qui a carnalibus ad spiritualia peruenit prius his omnibus quibus animo per affectum inhaerens auellatur. Tunc siquidem libere se spiritualibus per amorem agglutinat. cum de terrenis affectibus. nihil superest quod eius mentem in desideria aliena pervertat. Itaque tempus tendi est ut prius mentes a desiderijs homo terrenis auellat. postea tempus perueniendi ut anima per amorem spiritualem eternis et permanentibus bonis inhaerere incipiat. Sic quippe peruenit humana et diuina in unum. ut que duo fuerunt per naturam. fiant unum per gratiam. Copunctio siquidem acus est et dilectio filium et facit viam acus et perforat. vtrumque ostendit. hinc hugo. Et sciendum ut dicit beatus augustinus. quod recedere ab illo simplici et singulari bono hoc est a deo et in istas voluntates ac amorem seculi. corruptionesque terrenas accedere fornicari est a domino. Ergo amandus est deus super omnia. et per amorem eius ita ut si fieri potest nosmet ipsos obliuiscamur. hinc augustinus. Hinc est quod homo toto affectu non potest suam dilectionem dirigere in deum. nisi animus eius dum per res varias et transitorias occupatur. ac per amorem inordinatum implicatur. minus ab illis ad diligendum deum seu ad celestia efficitur. De hoc beatus

augustinus quasi plangendo in libro soliloquiorum sic ait. O lux mentis. o lucens veritas. o beata veritas. que illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. venientem quidem. sed non diligentem quia qui diligit eum inimicus dei constituitur. Expelle tenebras de super facie abyssi mentis mee ut videat te intelligendo. ut cognoscat te apprehendendo. ut diligat te cognoscendo. Quisquis enim cognoscit te diligit te. obliuiscit se. amat te plusquam se. relinquit se. venit ad te. ut gaudeat de te. Hinc est ergo dicitur quod non diligo quantum debeo quia non plene agnosco te. Et quia per te cognosco. parum te diligo. parum gaudeo. sed a te vero interiori gaudeo. per exteriora recedo. et dum te solo careo ad alteras amicitias in his exterioribus quero. et sic miser ego cor meum quod tibi soli debui toto amore totoque affectu impendere. vanis deidi. et vanus effectus sum dum vanitates dilexi. Hinc est etiam domine quod in te non gaudeo. et ideo tibi non adhaereo. quia ego in exterioribus. tu in interioribus. ego in temporalibus. tu in spiritualibus. ego in transitorijs animo diffunditor. cogitatione versor. locutione implicor. et tu domine in eternis habitas. ego in terris. tu diligis alta. ego infima. tu celestia. ego terrena. et quoniam poterunt haec omnia peruenire. miser ego super quod poterit obliquitas mea tue rectitudinis adequari. hinc augustinus. Unde quilibet homo deuotus debet quantum preualet domino auxiliante cor suum ab amore creature et rebus transentijs excutere. et per dilectionem suo conditori adhaerere. ne amando creaturam amittat suam et omnium creatorum. et sic efficiat adulter. nam anima de ferro creatore et amans creaturam adultera est. Unde et amando creatorum in creatura et non creaturam beatus Augustinus. hinc ait sic dicens. Disce amare

in creatura creatorem et in factura factorem. ne teneat te quod ab illo factum est. et amittas eum a quo et ipsa facta es. relinque omnes amores. pulchrior est ipse. qui fecit celum et terram. Evellere igitur cor tuum ab amore creature. ut inhxreas creatori. si autem deseris eum qui te fecit et amas illa que fecit. deserto illo qui facit adulter es. Anima enim deserta creatore amans creaturam adultera est. illius enim amore nihil castius. nihil delectabilius est. illo deserto hanc amplectendo immunda efficeris. Quia ut illius amplexu digna sis dimitte ista. et illi inhxere stude gratis. noli diligere deum propter premium sed gratis cole deum et ipsum accipies. Quicquid enim aliud dederit minus est quam ipse. Adhxeres autem deo anima incipit habere securitatem et libertatem nec pavores sustinet nec timores. **Hec aug.** Et secundum beatum bernardum. Amor extrinsecus cor nostrum non occupat quia non potest commisceri veris vanis. eterna caducis. spiritualia corporalibus. summa vniuersis. **U**t dicit beatus augustinus. Homo ad huc vult mundo. ut fruatur deo. mali autem fruuntur mundo. uti nolunt deo. Ego anima deuota cum diuino igne hoc est caritate accensa fuerit. cuncta que in terra sunt respicit et solum deo intendit. **U**nde crisostomus. Anima cum ignita fuerit igne diuino ad nihilum eorum que in terra sunt de reliquo inspicit. nec ad gloriam nec ad recundiam sed ad unam solam que dicitur eam flammam. **Hec crisostomus.** **U**bi considerandum quod anima sine amore non potest esse. aut enim concupiscit terrena aut diligit celestia. Quod affirmat quedam glossa. ita dicens per hec verba. Qualiscumque amor sit. vacare non potest nam si terrenus est. animum ad concupiscendum terrena inclinat. Si vero celestis est. ad celestia subleuat. et ad eterna inflammat. alligata enim anima terreno amori visum habet.

in penis volare non potest. sed amor sanctus ab hoc visco solutam ad superam gloriam leuat in iherosolimam celestem. **Hec glossa.** Nam secundum beatum augustinum. Anima media inter deum et creaturas posita per uersionem ad deum illuminatur. melioratur. perficitur. conuersione ad creaturas obtenebratur. deterioratur et corrumpitur. Quia ut dicit beatus gregorius. Illi que bona temporalia appetunt veluti in nihilum rediguntur. quia dum manentem dei essentiam deserunt. diligenter transitoria quasi a domino esse tendunt. **Hec gregorius.** Et ut dicit beatus augustinus. Sicut uita corporis anima est. ita uita anime deus est. sicut corpus expirat cum animam emittit. ita expirat anima cum deum amittit. deus autem missus mors anime. anima amissa mors corporis. Et licet corpus nostrum possit mori tamen id ipsum quo diligimus. scilicet anima mori non potest. nisi dum non diligit deum cui mors est non diligere deum quod nihil est aliud quam ei aliquid diligendo atque obsequendo preponere. **Hec augustinus.** Et notandum quod inter amorem mundi et dei hec est differentia. nam amor mundi in principio dulcis esse uidetur sed finem habet amarum sic econuerso amor dei incipit ab amaritudine et ultima eius sunt plena dulcedine. que affirmat hugo ita dicens. Inter amorem dei et mundi hec est differentia. quod amor mundi in principio dulcis esse uidetur. sed finem habet amarum. Amor vero dei ab amaritudine incipit. sed ultima eius sunt dulcedine plena. Quod ostendit dominus in euangelio dicens. Omnis homo primo bonum uinum potest. quia in sua delectatione falsam quandam dulcedinem sentit. sed postquam feruor mali desiderii mentem inebriauerit. tunc quod deterius est. proinat quia spina conuersionis superueniens mentem quam prius fere delectabat grauiter cruciat. sed spon-

sus nosse postremo bonum vinū porri-
 git. dū mētem quā dulcedine sui amo-
 ris replere disponit. quadam prius tri-
 bulatōe in p̄punctōe amaricari sinit.
 ut post gustū amaritudinis avidius bi-
 bat suauissimū poculū caritatis. q̄ in
 de peccatoꝝ et penitens de mīa dei fidu-
 ciam habere incipit. et post longa me-
 roꝝ et dia sancti spūs consolatōe cor su-
 um releuari sentit. hęc bugo. **S**
 Sciendum etiam q̄ cure et sollicitudi-
 nes impediunt feruorē caritatis. teste
 beato bern. qui ait. Fons vite est cari-
 tas. nec viuere ammā dixerim que de
 illo non hauserit. haurire potest qm̄ ni-
 si prius ad hēserit ipsi fonti qui caritas
 est que deus est. viuere non p̄t. Prius
 igit̄ deo ad hēreat qui deū amat. in quo
 em̄ minus amat absens p̄fecto est. In
 eo aut̄ minus deū amare p̄uincit. qui
 carnis adhuc necessitatibꝝ occupatur
 Et quid hoc nisi a deo quedam absens
 ratio. et absentatō quid nisi peregrina-
 tio. et p̄grinamur ergo a dño et in cor-
 pore p̄grinamur. cum nimir̄ et inten-
 tio p̄pedit̄ erumnis. et caritas curis
 fatigat̄. hęc bern. Sed et hoc notandū
 ut d̄r beatus ihero. difficile est animaz
 non amare. et necesse est ut in quoscun-
 q̄ mens nostra trahat̄. affectus deum
 amet. Ergo carnis amor spūs amore
 superet̄. desiderū desiderio restringa-
 tur. quicquid minuit̄ ibi. hic crescat.
 hęc ihero. Et beatus bern. Sit suavis et
 dulcis affectui tuo dñs ihsus p̄tra ma-
 las vtiq̄ dulcis vite carnales illece-
 bras. et vincat dulcedo dulcedinē quē
 admodū clauus clauū expellit. quia si
 cur mors violēter separat aīam a corpe
 ita dilectio dei violenter segregat hōi-
 nem a mundo et a carnali amore. Hęc
 bern. Quicunq̄ ergo minimo guttam
 sine gustauerit caritatis. iā ei desipit
 oīs dulcedo trāsitoria et sola dulcescit

suauitas caritasq̄ diuina. Qui ergo
 ut d̄r bea. aug. deū desiderat hęc in cor-
 de suo ut amorē suum. oꝝ ut ab oībꝝ re-
 bustereis honozibꝝ et amicis se segre-
 get et per p̄ns de oībꝝ que in deo cū deo
 et p̄ter deū sunt diligi. hęc aug. Idcir-
 co iuxta dictū leonis pape. Sapiētes
 aīe que vnū timere. vnū diligere. vnū
 sperare didicerunt. mortificatis cupi-
 ditatibꝝ et crucifixis corpe sensibꝝ vo-
 luntatē dei sibi p̄fecerunt. et p̄re dei a-
 more se nō amant. Cūq̄ audiunt sibi
 dimittis dici. post p̄cupias tuas nō eas
 et a voluntate tua auertere. diuidūt af-
 fectus suos et legē mentis a corpis le-
 ge discernūt ut ex quadā se p̄re sibi de-
 negent p̄dentes se in his q̄ cupiūt car-
 nali. et inuenientes se in his q̄ spūali-
 ter p̄cupiscunt. hęc leo. **S** Scien-
 dū etiā. ut d̄r bug. q̄ flāma libidinis
 est amor carnis. et eos quos accendit
 p̄sumit. Amor vero sapie lumen h̄z. s̄z
 p̄sumptōem non h̄z. Et si accendit frī-
 gidos arduos facit nō tñ p̄burit. Cū
 quilibet pctōꝝ q̄uis p̄ter culpā pecca-
 ri nimis in corde suo in frigidatus fue-
 rit nō despet. sed per p̄mā p̄uertatur
 ad dñm et calorē caritatis xp̄i in se p̄ti-
 nus reformabit. De hoc alexander sic
 d̄t. Nemo desperet hōim. Quantum-
 cunq̄ em̄ quis ob culpā frigidus fue-
 rit. dū tñ p̄uertit caritate xp̄i validius
 inflāmescit. Et cassiodorus Cū mens
 a culpa lota fuerit ac xp̄o applicuerit.
 scintillas caritatis xp̄i in se p̄tinus re-
 formabit. Considerandum itaq̄ ut d̄r
 bugo q̄ omnis suauitas. iocunditas.
 omnis p̄rentia. omnis opulencia cre-
 aturaz afficere cor humanum possunt
 fariare non p̄t. Unde beatus ber. Ad
 ymaginem quippe dei facta est aīa rō-
 nalis. ceteris omnibꝝ occupari potest
 fariari non potest. Capacem dei quic-
 quid minus est deo non implebit. Cū

est q̄ naturali quidem desiderio sum-
 mum quibus p̄bat appetere bonū intel-
 lectū nisi a deo eo nō est requiem ha-
 biturus. h̄c bern. **U**n̄ dicebat beatus
 ansel. **O**mnis creatura que deus non
 est mihi inopia est. idcirco sancti viri
 postposito amore transeūrium rerum ⁊
 oīū que in mūdo sunt vel q̄d carnali-
 t̄r delectare p̄ se potius p̄tulerunt ad
 amandum deum ⁊ ea que spūalia sunt
 diligentes quendam cibum quendam am-
 plexum quendam lucē spūalem ⁊ quē-
 dam odorē interioris sui hominis vbi
 veraz requiē inuenire ⁊ assequi possent
De tali amore beatus aug. in libro p̄se-
 fionū sic ait. **Q**uid amo deus meus cū
 te amo. nō amo spēm corporis. nec de-
 cus t̄pis. nec candorē lucis. istius ami-
 cum oculis. non dulces melodias sua-
 niū cantilenaz non florum ⁊ conguēto-
 rum ⁊ aromatu suauē olencia. nō man-
 na ⁊ mella. nō mēbra acceptabilia car-
 nis amplexibz. nō h̄c amo cū amo deū
 meum sed q̄d amo quādam lucē quan-
 dam vocē. quendam odorē. quendam ci-
 bum. quendam amplexum interioris
 hominis mei vbi fulget aīe mee quod
 nō capit locus. vbi sonat q̄d nō rapit
 tempus. vbi olet q̄d nō spargit flatus
 vbi sapit q̄d nō minuit edacitas. vbi
 h̄ret q̄d non euellit facietas hoc est q̄d
 amo. h̄c augu. **E**cce q̄sō spūales viri
 non temporalia ⁊ exteriora sed potius
 spūalia ⁊ interiora bona diligunt.

Filius.

Quopropter etiam aliqua scire de effe-
 ctibz caritatis Et quid possit ho-
 minē p̄mouere ad dilectionem dei.

Ca. VIII. Pater I

Dilectādum

dilectionem ⁊ augmentandā
 in nobis mibz ita valet sicut frequens

p̄sideratio beneficiorum eius. **T**estaf
 hoc beatus aug. qui sic d̄r. **A**d dei dile-
 ctionem in nobis exercitandam. nutritē
 dam ⁊ augmentandam nihil ita valet
 sicut beneficiorum eius frequens ⁊ dili-
 gens p̄sideratio. h̄c augu. **D**e quibz
 beneficijs dei idē p̄memorat dicens
 in persona cuiuslibet religiosi. **A**mi-
 ma mea si cogitare potes q̄ ⁊ quor qua-
 les in comparatione tui abiecti sunt.
 qui gratiam que data est tibi consequi
 non valebant. audisti certe ab imitios
 q̄ nunc q̄ multe generationes homi-
 num transierunt. que omnes sine cogi-
 tatione dei ⁊ precio sui sanguinis in in-
 teritum eternum dilap̄se sunt omnibz
 illis redemptor tuus. amaroꝝ tuus te
 p̄tulit. quando tibi gratiaz largitus
 est. quam nullus illorum percipere me-
 ruit. tu sola p̄e illis electa es ⁊ quare
 id in te factum sit nulla p̄ter amaroꝝ
 ris tui caritatem causam poteris assig-
 nare. nec aliquid habes nisi q̄ saluum
 me fecit quomiaz voluit me. **N**unquid
 fortioꝝ. ditioꝝ. nobilioꝝ. aut virtuosioꝝ
 omnibus illis fuisti. que gratiam elec-
 ctionis ⁊ familiaritatis p̄e omnibus
 meruisti. **Q**uor fortioꝝ. virtuosio-
 res ⁊ nobilioꝝ ibi fuerunt ⁊ tamen
 vniuersi abiecti perierunt. h̄c augusti-
 nus. **N**on solum autem beneficia dei
 sunt recolenda sed etiam peccata p̄-
 us commissa per contritionē sunt ad
 memoriā reuocanda. ⁊ quomodo p̄
 misericordiam dei absolui sumus ⁊
 pro tanto beneficio feruentioꝝ sit vnus
 quisq̄ ad deum intime diligendum.
Et hoc faciebat beatus augustinus cū
 sic in libro de confessionum dicebat.
Recordari volo transactas feditates
 meas ⁊ carnales corruptiones feditates
 mee non q̄ eas amem. sed vt amem.
 te deus meus amore amoris tui facio
 illud recolēs vias meas neq̄ssimas in